

Rune Birger Nilsen
Medhaugen 14
5174 Mathopen
NORWAY
runebirger@yahoo.no

Mathopen, 15. Juni 2023

EFTA Surveillance Authority
Rue Belliard 35
B- 1040 Brussels
Belgium
[http://www.eftasurv.int/](http://www.eftasurv.int/registry@eftasurv.int)
registry@eftasurv.int
Marcus.Navin-Jones@eftasurv.int

Klage: Oppdrettsnæringen i Norge bryter vanndirektivet 2000/60/EF

EFTA Surveillance Authority (ESA) er gjennom tidligere klager mottatt meget grundig informasjon om de skader oppdrettsnæringen påfører vannmiljøet. Som en innledning til denne klage gis det noe fersk informasjon om dyrevelferden i de norske oppdrettsanlegg.

Veterinærinstituttets «Fiskehelserapporten 2022» viser til at antallet fisk som dør før de når slakteriet var rekordhøyt igjen. 57 millioner laks døde i merdene. I tillegg kommer 36 millioner leppefisk og rognkjeks. Mediandødeligheten har ligget stabilt på 16% de siste syv årene og viser ingen tegn til nedgang. Alvorligheten er svært sammensatt og inneholder blant annet påvirkning fra lakselus, bakterier, sårskader, virus, medisinbruk og avlusningsmetoder (termisk og mekanisk). Dyrevelferden utenfor merdene påvirkes også av lakselus der villaks, sjørørret og sjørøye er de som rammes hardest. Så nevnes de andre miljøfaktorene som rømning og urensset avfall som tilføres vannforekomstene direkte og sedimentene indirekte.

Som en oppsummering kan det enkelt konkluderes med at de norske myndigheter ikke har sørget for å få plass gode nok vannmiljøreguleringer innen oppdrettsnæringen. Vær klar over at helt siden første bekymringsmelding ble sendt inn til EFTA Surveillance Authority (ESA) i 2014, har oppdrettsnæringen fortsatt med å påvirke vannmiljøet kjemisk og økologisk på en negativ måte- og gitt seg selv utsettelse ved å vise til lovnader om forbedring- og behov for å øke kunnskapen. De norske myndigheter har vært dyktige på å overbevise ESA at de er på rett vei, til samme tid som den nedbrytende praksis fortsetter med økende intensitet og volum. Samlet sett har situasjonen forverret seg gradvis opp gjennom årene, tydeligvis med ESA med på sin side. Alle klager er effektivt ufarliggjort, en for en.

Siden første bekymringsmelding i 2014 er det sendt inn en rekke meget grundige oppfølgende klager til ESA der den seneste er fra 2022. Linken viser til all korrespondanse mellom ESA, de norske myndigheter og klagerne. I år 2024 er det 10 år siden første bekymringsmelding.

<https://www.vannportalen.no/organisering2/europeisk-vannsamrbeid/norge-og-esa-rapportering-klager-og-tilbakemeldinger/klagesaker-og-brev-til-esa-om-norges-gjennomforing-av-vanndirektivet/klagesaker-til-esa-om-vanndirektivet-og-oppdrett-2014/>

I 2016 svarte Klima- og miljødepartementet (KLD) på ESA sine spørsmål. Legg merke til hva KLD svarte på ESA spørsmål 2.

2. With regards to the preparation of the latest River Basin Management Plans and programmes of Measures, please describe how these have (if at all) incorporated the effects of aquaculture. What measures have been put in place to allow for monitoring methods and the establishment of threshold values to determine environmental pressures?

Answer: In the latest RBMPs (2016-2021) to be approved in the near future, sea lice and escapes has not been included due to lack of knowledge of impact. Work is still going on in competent authorities to provide necessary knowledge and data on influence from aquaculture on water body level and on stocks of wild salmon, sea trout and sea char. Considerable efforts are invested to include these issues in RBMPs for the period 2022-2027.

Linken her viser til at inneværende Regjering har inkludert vannkraft og oppdrettsnæringen i vannforvaltningsplanene (RBMP), men det foreligger ingen løsning på den negative påvirkningen på vannmiljøet.

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/et-stort-skritt-videre-for-a-na-vannmiljomalene/id2942694/>

Linken her viser til den godkjente vannforvaltningsplanen for Vestland fylke. Vestland fylke er det fylke i Norge som er mest negativt påvirket av oppdrettsnæringen.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d15c255fd27e45c2aeb99ccdce6cf68e/kld-si-godkjenning-av-oppdaterert-regional-plan-for-vassforvaltning-i-vassregion-vestland-for-planperioden-2022-2027.pdf>

Utdrag fra kapittel 3.2 fiskeri og akvakultur i vannforvaltningsplanen:

Sitat: «Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet vurderte at i vassdrag med dårleg eller svært dårleg tilstand for genetisk integritet så oppfyllest vilkåra for utsett frist for å nå miljømåla til 2033. Departementet støttar difor direktorata si vurdering av at vilkåra i vassforskrifta §9 c) er oppfylte <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-15-1446>, og at vassdrag med dårleg eller svært dårleg tilstand for genetisk integritet gis utsett frist til 2033 for å nå miljømåla. Nasjonalt gjeld dette til saman 57 vassdrag.

Når det gjeld lakselus, uttalar Miljødirektoratet og Mattilsynet at verken ordninga med trafikksystemet eller Mattilsynets tiltak etter deira regelverk vil være tilstrekkeleg for å oppnå miljømåla etter vassforskrifta i vassførekomstar vesentleg påverka av lakselus innan 2027.

Direktorata visar vidare til at det i mange regionar og i fellesinnspillet frå vassregionmyndigheitene er peikt på at tiltaksprogramma ikkje inneheld tilstrekkeleg tiltak mot lakselus for å nå miljømåla, og at effektar på sjøaure ikkje er tatt med. Mattilsynet informerer difor i tilrådinga om korleis dei arbeider med lakselus, kunnskapsgrunnlag og tiltak framover.

Departementet viser vidare til vassregionmyndigheitenes spørsmål om dagens verkemiddel innan akvakultur er tilstrekkelege til å nå miljømåla i vassdirektivet knytt til lakselus og rømd oppdrettsfisk, og villaksnormens mål om god tilstand, som er integrert i vassforskriftas miljømål. I mange regionar er det òg peikt på at effektar på sjøaure ikkje er tatt med i vurderingane av påverknad. Vidare har Vestland vassregion bedt departementa vurdere om «Trafikklyssystemet og lakselusforskrifta beskyttar vill laks og sjøaure i stor nok grad til at miljømåla på lakseførande strekning vert nådd».

Akvakultur er ein av dei største utfordringane i fleire vassregioner, og departementet meiner det er behov for nye tiltak knytt til lakselus og rømd oppdrettsfisk som kan

bidra til å nå miljømåla. I Hurdalsplattformen er det slått fast at regjeringa ønsker å «videreutvikle trafikklyssystemet». Hovudformålet med trafikklyssystemet er forutsigbar vekst i oppdrettsnæringa. Det er imidlertid dette systemet som set grenser for kor mykje villaks vi tillater dør i snitt i eit produksjonsområde pga. lakselus. Vekst tillates i område der lusepåverknaden på villaks er «akseptabel» iht. vedtekne grenseverdier. I område med «uakseptabel» påverknad kan produksjonen trekkjast ned. Vidare er miljøindikatoren i trafikklyssystemet i dag kun lakseluspåverknad på villaks. Det pågår vidare eit arbeid med eit heilskapleg og meir effektivt system for overvaking og uttak av rømd oppdrettsfisk og framtidige krav til felles løysning for å spore fisken.

På denne bakgrunn vil regjeringa iverksette følgjande tiltak:

- Utreie korleis trafikklyssystemet påverkar arbeidet med å oppnå måla satt i kvalitetsnorm for villaks.
- Leggje eit løp for å utarbeide kriterie for å inkludere sjøaure i trafikklyssystemet.
- Utreie korleis lokalitetsstrukturen kan endrast med sikte på å beskytte enkeltbestandar av Atlanterhavslaks som er særleg utsette som følgje av lakselus.
- Følgje opp det pågåande arbeidet om eit heilskapleg og meir effektivt system for overvaking og uttak av rømd oppdrettsfisk og framtidige krav til felles løysing for å spore fisken».

Sitat slutt.

ESA har helt sikkert lagt merke til at de norske myndigheter forsetter med å gi selv utsettelse for å innfri vanndirektivet og vannforskriftens vannmiljøkrav. Det blir stadig fremlagt nye teoretiske mulige løsninger på problemene til samme tid som den nedbrytende praksis fortsetter. Vannforskriftens §9 «utsatte frister for å nå miljømålene» blir, etter min vurdering, misbrukt. De norske myndigheter har nå gitt seg selv utsettelse til 2033 for å løse problemet med rømning og 2027 for lakselus. Det er ingen garanti for at miljømålene innfris i 2033 og 2027. Uopprettelige skader på vannmiljøet som følge av oppdrettsnæringens praksis har allerede skjedd, hvorfor skal nødvendige tiltak ytterligere utsettes? Ikke nok med det, oppdrett av nye arter som torsk er igangsatt før vannmiljøproblemene tilknyttet oppdrett av laks og svartelistet anadrom regnbueørret er løst!

ESA har sikkert lagt merke til at sjørørret, sjørøye, hensynet til dyrevelferd, rømning, avfall og sykdom ikke er inkludert de norske i vannforvaltningsplanene som en regulerende faktor. Trafikklysordningens eneste miljøindikator er påvirkning av lakselus på villaks og selv på dette området oppnås ikke miljømålene. ESA legger vel også merke til at de norske myndigheter fremdeles peker på behov for å erverve mer kunnskap og mer tid. Dette kan umulig være forenlig med 2000/60/EF sin intensjon og retningsvalg.

I en årrekke har Havforskningsinstituttet (HI), Veterinærinstituttet og Vitenskapelig råd for lakseforvaltningen utgitt fagrapporter som entydig viser at oppdrettsnæringen påfører vannmiljøet negative påvirkninger, som ikke samsvarer med de krav og retningsvalg nedfelt i vanndirektivet og norsk lov og forskrift. ESA er sikkert også klar over at oppdrettsnæringens praksis har pågått i 50 år med samme analoge merde-teknologi og der biomassen har økt betraktelig de siste 10 årene.

Det er viktig å minne om at 2000/60/EF tillater kun forbedring av vannmiljøet. Negative miljøeffekter skal opphøre. Vannforskriftens §9 er ikke paragraf som kan åpne opp for å fortsette med negativ påvirkning av vannmiljøet. Fakta er at oppdrettsnæringen har påvirket vannmiljøet negativt i flere tiår.

Vanddirektivet legger stor vekt på ordene «**PRESERVE, PROTECT AND ENHANCES (IMPROVE)**».

Artikkel 1:

*«Formålet med dette direktivet er å etablere et rammeverk for beskyttelse av innsjøflater, overgangsvann, kystvann og grunnvann som **hindrer ytterligere forverring og beskytter og forbedrer** statusen for akvatiske økosystemer og, med hensyn til deres vannbehov, terrestriske økosystemer og våtmarker, direkte avhengig av akvatiske økosystemer».*

Denne målsetting må leses i sammenheng med bla. følgende utdypende forklaringer i fortalen til direktivet:

«11) I henhold til traktatens artikkel 174 skal Fellesskapets miljøpolitikk bidra til at målene for **bevaring, vern og bedring** av miljøkvaliteten nås ved en fornuftig og rasjonell utnyttning av naturressurser, og den skal bygge på **føre var-prinsippet og prinsippet om forebyggende tiltak**, prinsippet om at bekjempelse av miljøskader **skal skje fortrinnsvis ved kilden**, og prinsippet om at **forurensere betaler**».

«22) Dette direktiv bør bidra til gradvis **reduksjon** av utslipp av farlige stoffer i vann»
25) «... Det bør fastsettes miljømål som sikrer at overflatevann og grunnvann i hele Fellesskapet har **god** tilstand, og at **forringelse** av vannets tilstand unngås på fellesskapsplan».

«26) Medlemsstatene bør bestrebe seg på å nå målet med minst å ha god vanntilstand ved å fastsette og gjennomføre nødvendige tiltak i forbindelse med integrerte tiltaksprogrammer, idet det tas hensyn til eksisterende fellesskapskrav. Dersom vannets tilstand allerede er god, bør den **oppretholdes**».

«27) Det endelige mål for dette direktiv er å sikre **eliminering** av prioriterte farlige stoffer og bidra til at det oppnås konsentrasjoner i havmiljøet som er nær bakgrunnsverdiene for naturlig forekommende stoffer».

Av dette fremgår det klart at direktivet bygger *for det første* på en «**enveisklausul**», jf.

«reduksjon», «opphør», «utfasing», «at **forringelse**....unngås», *for det annet* på prinsippet om «**polluter pays**», for det *tredje prinsippet om kildebekjempelse* og for *det fjerde prinsippet* om at ikke noe overflatevann skal ha en tilstand som er dårligere enn «**god**».

Myndighetenes tiltak og/eller tillatelser kan kun resultere i bedret tilstand i vannkvaliteten, og **ikke forverrer** den.

Artikkel 1 angir nasjonalstatens handlingsrom når denne skal treffe vedtak med virkning for vannbehandling og -kvalitet nasjonalt. Direktivet – når det vedtas nasjonalt – «setter strek» på den måten at all **degradering og forverring** som har funnet sted til og med år 2000 **skal gradvis opphøre**.

Dvs. at tiltak som heretter igangsettes og som direkte eller indirekte influerer på kystvannet **skal utelukkende forbedre** vannmiljøet. Utslipp som pågår skal opphøre eller utfases.

Arbeid, forhold eller tiltak som forverrer vannmiljøet skal ikke kunne fortsette, langt mindre igangsettes.

Basert på denne klage stiller jeg ESA følgende spørsmål:

- 1) Bryr ESA seg om hvorvidt oppdrettsnæringen i Norge praktiseres innenfor 2000/60/EF rammer eller snakker vi om bærekraft i det blå?
- 2) Den første bekymringsmeldingen på oppdrettsnæringen mottok ESA i 2014, med påfølgende flere grundige klager. Mener ESA at det er helt greit at oppdrettsnæringen

fortsetter med å gi seg utsettelse i tid, for å muligens innfri miljømålene i en fjern fremtid?

- 3) Mener ESA at det er greit at vannmiljøet i Norge forringes som følge av oppdrettsnæringens praksis?
- 4) Har ESA tenkt til å foreta en undersøkelse om Norge følger opp vanndirektivet innen oppdrettsnæringen og eventuelt følger opp med pålegg om absolutt tidsfrist med innfrielse av gitte miljømål og krav?

Rune Birger Nilsen